

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Литвин Віталій Сергійович

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

"НАПІВПРЕЗИДЕНТСЬКА СИСТЕМА ПРАВЛІННЯ"

для студентів третього року навчання спеціальності 052 "Політологія"
освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр" (денна форма навчання)

Львів
2022

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	<u>Галузь знань</u> 05 "Соціальні та поведінкові науки"	Нормативна
	<u>Спеціальність</u> 052 "Політологія"	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 105		6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 2,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		32 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		41 год.
<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>		
		<i>Вид контролю: залік</i>

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних і семінарських) до кількості годин самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – приблизно 3/2.

2. Загальні характеристики, компетентності та результати дисципліни

Актуальність курсу. Політичні інститути і системи формують стимули, які в свою чергу мають значний вплив на стратегічний вибір, зроблений політичними діячами. В цьому сенсі політичні інститути та системи є своєрідними "правилами гри" політичного процесу, а також існують у ході розв'язання конкретних політичних проблем. З огляду на це, саме розгляд політичних інститутів і міжінституційних відносин може стати ключовим чинником, який зі значною долею очевидності свідчитиме про тенденції, перспективи, прогностичні варіанти розвитку політичного процесу в тій чи іншій державі та соціумі. Це особливо актуально і цікаво у випадку напівпрезидентської системи правління (напівпрезиденталізму) як такої конструкції міжінституційних відносин, в якій існує посада всенародно виборного президента, а також уряд на чолі з прем'єр-міністром, які колективно відповідальні обов'язково перед парламентом.

Саме з огляду на це, дисципліну розроблено таким чином, щоб надати студентам необхідні знання, обов'язкові для того, щоби розуміти теоретичні та практичні основи аналізу політичних інститутів і міжінституційних відносин у рамках напівпрезидентської системи правління, передусім в країнах Європи та в Україні. Курс є елементом такого напряму політичної науки, як порівняльна політологія. Наголос у рамках курсу зроблено на кількісній і якісній складовій аналізу систем правління, однак головно напівпрезиденталізму. Курс розроблено з прицілом на усталені і новітні кількісні механізми, методика, виміри аналізу систем правління, зокрема їхніх різновидів. Методологічно курс сягає теорії раціонального вибору, проте він також включає в себе інші теоретико-методологічні перспективи. Емпірично більшість запропонованих тем у зрізі аналізу систем напівпрезидентського типу обговорюються у ракурсі різних політичних систем. В науковому контексті курс використаний як механізм диверсифікації і поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Дисципліна "Напівпрезидентська система правління" є вибіркоким навчальним курсом в рамках спеціальності "Політологія", який вивчається студентами третього року навчання. Курс розраховано на 105 годин і запропонованого до вивчення у шостому семестрі. В структурі годин курсу виділено такі складові: лекційна – 32 години, семінарські заняття – 32 години, самостійні завдання – 41 година.

Мета курсу: ознайомити студентів з основами й принципами функціонування сучасних напівпрезидентських систем правління, особливо в країнах Європи, з особливостями застосування якісних та кількісних вимірів і методів у порівняльному аналізі таких систем правління, а також виробити у студентів уявлення про ефективність та якість, перспективи і ризики різних типів напівпрезидентських систем, передусім в Україні.

Завдання курсу: визначити сутність/особливості систем державного правління; окреслити сутність/особливості кількісного методу порівняльного аналізу систем державного правління; схарактеризувати особливості та різновиди напівпрезиденталізму; сформулювати в студентів понятійно-категоріальний апарат дослідження різних типів напівпрезиденталізму; пояснити й систематизувати теоретичні уявлення про напівпрезиденталізм як про сукупність інститутів, процесів і впорядкованих системних відносин; прищепити знання про еволюцію та сучасний стан розвитку напівпрезидентських систем у різних країнах та частинах світу, в тому числі й в Україні; розкрити особливості використання кількісних інструментів порівняльного аналізу напівпрезидентських систем; сформулювати навички виокремлення тенденцій, які притаманні напівпрезиденталізму тих чи інших країн, зокрема України.

Теоретична основа/структура курсу. Курс розділено на два змістові модулі. У першому змістовому моделі запропоновано вивчення форм і систем державного правління, підходів до класифікацій систем державного правління. Також тут увагу зосереджено на аналізі еволюції терміна та концепта "напівпрезиденталізм" у політичній теорії та практиці, стану класичних і сучасних досліджень напівпрезиденталізму, а також атрибутів цієї системи правління та її схвалення і критики. У другому ж змістовому модулі увагу зосереджено головно на розгляді

різних типів напівпрезидентської системи правління, а також наслідків, ризиків та перспектив напівпрезидентської системи правління, зокрема в Україні. У курсі студентам запропоновано підхід зі здійснення якісного та кількісного вимірювання напівпрезиденталізму на підставі порівняльного аналізу (метод окремого випадку і бінарний аналіз, порівняння контрастних або подібних країн, регіональні порівняння, класифікаційні схеми, статистичні, дескриптивні дослідження і крос-темпоральний аналіз), соціологічних методів збору інформації, інституційних методик, а також системно-структурного методу тощо. Окрему увагу приділено роботі студентів з наявними базами статистичних і оціночних даних, які стосуються проблематики політичних інститутів та систем і їхнього порівняння.

Методологічні рекомендації. Дисципліна складається з 16 тем, які вивчаються лекційно-семінарським і самостійним методом (на самостійне вивчення було винесено окремі питання у межах лекційних і семінарських занять). У програмі курсу запропоновано основні проблеми, які треба з'ясувати в рамках кожної з тем. У планах лекційних занять з курсу "Напівпрезидентська система правління" запропоновано перелік лекцій і самостійних завдань курсу та перелік питань, які виносяться на заняття зі списком джерел. У плані семінарських занять з дисципліни, своєю чергою, запропоновано перелік 16 тем семінарських (практичних) занять та питань, які різною мірою розвивають тематику лекційних занять та виносяться із зазначеним списком потрібних для підготовки занять джерел. Також запропоновано перелік запитань на кожний із модульних контролів (разом два модульні контролі або ж аналогічні їм контрольні заходи).

Тематичні модулі. Курс складається з наступних тематичних модулів: форми та системи правління, підходи до класифікації систем правління; історія й еволюція терміна та концепту "напівпрезиденталізм"; класичні і сучасні дослідження напівпрезиденталізму й інших систем правління; підходи до визначення, концептуалізації та теоретико-методологічної критики напівпрезидентської системи правління; атрибути й ознаки напівпрезиденталізму на прикладі країн Європи; походження та повноваження президентів і урядів й особливості дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму в країнах Європи; параметри й опції формування, функціонування та відповідальності урядів в умовах європейського напівпрезиденталізму; гетерогенність та підходи, чинники й індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; інституційно-процесуальна типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм; політично-поведінкова типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; системи уніфікованого та розділеного правління; когабітація та фази напівпрезиденталізму; формально-фактична типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; атрибути напівпрезидентської системи правління з посадою сильного президента в країнах Європи; патерни напівпрезидентської системи правління з інститутом слабкого і номінального президента в країнах Європи; феномен, природа і різновиди збалансованої напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; політичні та соціально-економічні наслідки і впливи напівпрезидентської системи правління в країнах Європи; напівпрезиденталізм і його регіональні особливості, вияви й різновиди в Європі та поза межами Європи; різні чинники атиповості напівпрезиденталізму; особливості, ризики й перспективи становлення та функціонування і варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні.

Поточний контроль успішності здійснюється за наступною шкалою: "2,5" – відмінно", "2" – добре, "1,5" – задовільно, "1" – доповнення, "0,5" – коментарі й участь у дискусії. Реферат і доповідь – 2,5 бала; есе – 1,5 бала; тематичні розрахунки – 1,5 бала. При цьому, кожен студент може підготувати один реферат або доповідь. Контроль знань за результатами вивчення окремого змістового модуля чи блоку (аналогічного методу контролю, зокрема, підсумкового есе чи тематичного розрахунку) оцінюється в 8 балів (а таких контролів передбачено два). Повний рейтинг поточної успішності визначається як повна сума балів, які отримані на семінарських заняттях, а також за підсумками контролю знань на модулях. Максимальний показник поточного (та проміжного) контролю успішності становить "50" балів".

Форма підсумкового контролю – це залік у форматі усного, тестового або комбінованого опитування, який максимально оцінюється за шкалою від "0" до "50" балів. Сумарна оцінка за предмет включає у себе рейтинг поточної успішності і результати заліку у формі усного, тестового чи комбінованого опитування.

Практичні результати курсу. Студенти повинні оволодіти категоріальним і понятійним апаратом із приводу дослідження напівпрезиденталізму, отримати знання про еволюцію та сучасний стан розвитку таких систем правління у різних країнах світу. Наслідками вивчення курсу має стати знання про взаємозв'язок систем правління, політичних режимів й інститутів у політичних системах, навички їхнього аналізу у порівняльній перспективі та орієнтування у тенденціях розвитку сучасних країн світу, зокрема України, з огляду на ефективність тих систем правління, які у них функціонують.

У результаті вивчення навчальної дисципліни "Напівпрезидентська система правління" студент/студентка буде:

знати:

- логіку розвитку/еволюції систем правління і напівпрезиденталізму у XX-XXI ст.;
- понятійно-категоріальний апарат для дослідження напівпрезиденталізму;
- сутність якісних і кількісних вимірів напівпрезиденталізму, які властиві політичним системам сучасності;
- суть і наслідки різних різновидів напівпрезиденталізму;
- еволюцію та сучасний стан розвитку напівпрезиденталізму у різних частинах і країнах світу, зокрема в Україні;

вміти:

- усвідомлювати сутність/еволюцію порівняльного методу досліджень напівпрезиденталізму;
- розуміти патерни та етапи становлення різних типів напівпрезиденталізму;
- користуватись методами якісного та кількісного аналізу напівпрезиденталізму;
- аналізувати напівпрезиденталізм та його атрибути у сучасних країнах;
- розбирати напівпрезиденталізм на окремі складові;
- володіти інструментарієм аналізу напівпрезиденталізму;
- здійснювати порівняння напівпрезиденталізму у сучасних політичних системах, в тому числі в Україні.

Крім того, в результаті успішного проходження дисципліни "Напівпрезидентська система правління" студент/студентка набуде такі *компетентності*:

- СК05: Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- СК06: Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
- СК13: Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень.

Програмні результати навчання після вивчення дисципліни "Напівпрезидентська система правління":

- РН10: Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- РН11: Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- РН12: Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Р А З О М	Л Е К Ц І Й Н И Х	С Е М І Н А Р С Ь К И Х	С А М О С Т І Й Н И Х
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1				
<i>Тема 1. Форми та системи правління. Підходи до класифікації систем правління. Запит на напівпрезиденталізм.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 2. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм". Класичні і сучасні дослідження напівпрезиденталізму й інших систем правління.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 3. Підходи до визначення, концептуалізації та теоретико-методологічної критики напівпрезидентської системи правління.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 4. Атрибути й ознаки напівпрезиденталізму на прикладі країн Європи: перелік, категоризація та систематизація.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 5. Походження та повноваження президентів і урядів й особливості дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 6. Параметри й опції формування, функціонування і відповідальності урядів в умовах європейського напівпрезиденталізму.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 7. Гетерогенність і підходи, чинники й індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 8. Інституційно-процесуальна типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Президент-парламентаризм і прем'єр-президенталізм.</i>	6,5	2	2	2,5
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1	52	16	16	20
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2				
<i>Тема 9. Політично-поведінкова типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Системи уніфікованого та розділеного правління. Когабітація і фази напівпрезиденталізму.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 10. Формально-фактична типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Логіка й еволюція становлення і розвитку.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 11. Атрибути напівпрезидентської системи правління з посадою сильного президента та суперпрезидента в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 12. Патерни напівпрезидентської системи правління з інститутом слабого та номінального президента в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 13. Феномен, природа та різновиди збалансованої напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 14. Політичні та соціально-економічні наслідки і впливи напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 15. Напівпрезиденталізм та його регіональні особливості, вияви й різновиди в Європі та поза межами Європи. Чинники атиповості напівпрезиденталізму.</i>	6,5	2	2	2,5
<i>Тема 16. Особливості, ризики й перспективи становлення та функціонування і варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні.</i>	7,5	2	2	3,5
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2	53	16	16	21
УСЬОГО:	105	32	32	41

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Гетерогенність і фактори та індикатори типологізації напівпрезидентської системи державного правління: теоретико-методологічний зріз // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2017. № 2 (88). С. 318–345.
3. Литвин В. Особливості міжінституційних відносин у напівпрезидентських країнах Європи // Політичні дослідження. 2022. Вип. 2 (4). С. 42–62.
4. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.
5. Elgie R. Variations on a theme: A fresh look at semi-presidentialism // Journal of Democracy. 2005. Vol. 16. No. 3. P. 1–21.
6. Shugart M. Semi-presidential systems: Dual executive and mixed authority patterns // French Politics. 2005. Vol. 3. No. 3. P. 323–351.
7. Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 316 p.

Додаткова література:

1. Литвин В. Особливості та наслідки поділу і дуалізму виконавчої влади в рамках різних видів напівпрезиденталізму // Український часопис конституційного права. 2018. № 4. С. 94–112.
2. Литвин В. До проблеми розрізнення напівпрезиденталізму та парламентаризму: напівпрезидентські системи з номінальними президентами у Центральній Європі (на прикладі Болгарії, Словаччини, Словенії та Чехії) // Rozwój polityczny i społeczny państw Europy Środkowej i Wschodniej / Praca zbiorowa pod red. Z. Białoblockiego i A. Romanuuka. Kutno, 2013. S. 149–171.
3. Литвин В., Осадчук І. Атиповість напівпрезидентських систем державного правління у пострадянських країнах: контекст вотумів недовіри урядам // Politicus. 2018. Вип. 3. С. 49–57.
4. Литвин В. Еволюція категорії "напівпрезиденталізм": М. Дюверже як засновник понятійного і теоретичного конструктів? // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2012. № 3. С. 42–51.
5. Литвин В., Романюк А. Концептуалізація і теоретична дистинкція понять "форма державного правління" та "система державного правління" у політичній науці // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Випуск 20. С. 3–12.

6. Литвин В. Збалансований напівпрезиденталізм: теоретичні особливості, інституційні ризики та позитиви й перспективи реформування в Україні // Нова парадигма. К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова. 2014. № 125. С. 145–163.
7. Литвин В. Напівпрезидентська система правління у контексті республіканської форми правління: типологізація, конституційно-правові і політичні виклики та перспективи реформування в Україні // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2014. Nr. 2. S. 156–181.
8. Cheibub J. Presidentialism, parliamentarism, and democracy. Cambridge University Press, 2007. 202 p.
9. Elgie R. Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations // Political Studies Review. 2004. Vol. 2. No. 3. P. 314–330.
10. Elgie R. The classification of democratic regime types: conceptual ambiguity and contestable assumptions // European Journal of Political Research. 1998. Vol. 33. P. 219–238.
11. Elgie R. Three waves of semi-presidential studies // Democratization. 2016. Vol. 23. No. 1. P. 49–70.
12. Lytvyn V. Categorization and systematization of institutionally-procedural and politically-behavioral attributes and features of semi-presidentialism: theoretical and methodological cut // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2018. Nr. 10. S. 158–179.
13. Lytvyn V. Republicanism with the position of superpresident: differentiation of presidential and semi-presidential systems of government with superpresidents // Studia Politica: Romanian Political Science Review. 2015. Vol. XV. No. 2. P. 289–318.
14. Lytvyn V. Theory and Typology, Challenges and Consequences of Semi-Presidentialism Within Republican Form of Government and Prospects for its Reformation in Ukraine // The Annals of the University of Bucharest: Political Science Series. 2016. Vol. 18. No. 1. P. 35–65.
15. Skach C. The newest separation of powers: semi-presidentialism // International Journal of Constitutional Law. 2007. Vol. 5. No. 1. P. 93–121.

Інтернет-джерела:

1. Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: <http://www.parl.gov.org/>
2. IPU PARLINE database. URL: <http://www.ipu.org/parline/>
3. Parties and Elections in Europe. URL: <http://www.parties-and-elections.eu/>
4. The Semi-Presidential One. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

5. Теми та зміст лекційних і семінарських занять навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Форми та системи правління. Підходи до класифікації систем правління. Запит на напівпрезиденталізм

План заняття:

1. Сутність і відмінність понять "форма" та "система правління".
2. Класичні та новітні підходи до класифікацій систем правління. Дихотомія, трихотомія та чотирихотомія в типологізації систем правління.
3. Президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм, напівпарламентаризм як основні типи систем правління та їхні структурні особливості.
4. Конституційне та фактичне розуміння систем правління.
5. Президентська і парламентська демократії як уточнюючі категорії форм та систем правління.

Основні поняття: держава, форма держави, форма державного правління, система правління, дихотомічний підхід, трихотомічний/чотирихотомічний підхід до класифікації систем правління, президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм, напівпарламентаризм, міжінституційні відносини, конституція, конституційна інженерія, парламентська демократія, президентська демократія, "принципал", "агент".

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Волощук О. Форма правління: поняття та сутність // Науковий вісник Чернівецького університету: Правознавство. 2011. Вип. 559. С. 33–38. URL: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/559/6.pdf>
2. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
3. Литвин В. Теоретико-методологічні "хвилі" дослідження республіканських систем державного правління: від В. Баджехота до Р. Елгі // Вісник Львівського університету: "Серія філософсько-політологічні студії". 2013. № 3. С. 145–155. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/3_2016/18.pdf
4. Литвин В., Романюк А. Концептуалізація і теоретична дистинкція понять "форма державного правління" та "система державного правління" у політичній науці // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Випуск 20: збірник наукових праць. 2016. С. 3–12. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/17461>
5. Панчак-Бялоблоцка Н. Інституційно-процесуальна детермінація різних типів парламентських демократій та апробованих у них систем державного правління: європейський досвід // Вісник Львівського університету: Філософсько-політологічні студії. 2017. Вип. 9. С. 101–111. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9_2016/14.pdf
6. Серьогіна С. Форма правління як базова категорія державного будівництва // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Харків, 2003. Вип. 6. С. 16–26. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/2799>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Cheibub J. Presidentialism, parliamentarism, and democracy. Cambridge University Press, 2007. 202 p.

2. Cheibub J., Elkins Z., Ginsburg G. Beyond Presidentialism and Parliamentarism: On the Hybridization of Constitutional Forms // Presented at the International Conference on Democracy as Idea and Practice, January 14-15, 2010 at the University of Oslo, Norway. 44 p. URL: <http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/workingpapers/Beyond%20PresidentialismAndParliamentarism.pdf>
3. Elgie R. The classification of democratic regime types: conceptual ambiguity and contestable assumptions // European Journal of Political Research. 1998. Vol. 33. P. 219–238.
4. Mainwaring S. Presidentialism, Multipartyism, and Democracy: The Difficult Combination // Comparative Political Studies. 1993. Vol. 26. No. 2. P. 198–228. URL: <http://surl.li/edyza>
5. Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 316 p.
6. Stepan A., Skach C. Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarism and Presidentialism // World Politics. 1993. Vol. 46. No. 1. P. 1–22. URL: <http://surl.li/edyys>
7. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 2. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм". Класичні і сучасні дослідження напівпрезиденталізму й інших систем правління

План заняття:

1. "Хвилі" дослідження форм і систем правління.
2. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм" у політичній теорії та практиці.
3. Біхевіоральне й інституційне розуміння напівпрезиденталізму.
4. Історія напівпрезиденталізму як реальної системи правління на прикладі країн Європи.
5. Стан та "хвилі" класичних і сучасних досліджень напівпрезиденталізму.

***Основні поняття:** держава, форма держави, форма державного правління, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, біхевіоральне та інституційне розуміння напівпрезиденталізму, "хвилі" досліджень напівпрезиденталізму, республіка, республіканізм.*

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Еволюція категорії "напівпрезиденталізм": М. Дюверже як засновник понятійного і теоретичного конструктив? // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2012. № 3. С. 42–51. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/sp.duverger.pdf>
3. Литвин В. Теоретико-методологічні "хвилі" дослідження республіканських систем державного правління: від В. Баджехота до Р. Елгі // Вісник Львівського університету: "Серія філософсько-політологічні студії". 2013. № 3. С. 145–155. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/3_2016/18.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.
2. Elgie R. A Fresh Look at Semi-Presidentialism: Variations on a Theme // Journal of Democracy. 2005. Vol. 16. No. 3. P. 98–112.
3. Elgie R. Duverger, Semi-presidentialism and the Supposed French Archetype // West European Politics. 2009. Vol. 32. No. 2. P. 248–267.

4. Elgie R. Three waves of semi-presidential studies // Democratization. 2016. Vol. 23. No. 1. P. 49–70.
5. Pasquino G. Duverger and the Study of Semi-Presidentialism // French Politics. 2005. Vol. 3. No. 3. P. 310–322.
6. Schleiter P., Morgan-Jones E. Citizens, Presidents and Assemblies: The Study of Semi-Presidentialism beyond Duverger and Linz // British Journal of Political Science. 2009. Vol. 39. No. 4. P. 871–992.
7. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 3. Підходи до визначення, концептуалізації та теоретико-методологічної критики напівпрезидентської системи правління

План заняття:

1. Підходи до визначення напівпрезиденталізму та історія їхнього становлення.
2. Дювержівське та постдювержівське (елгіанське) визначення напівпрезиденталізму та їхні переваги і недоліки.
3. Синтетичне визначення напівпрезидентської системи правління: позитиви та негативи.
4. Опції та сутність критики концепту і різних підходів до визначення напівпрезиденталізму.
5. Регіональні параметри дефініювання напівпрезиденталізму.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, класичне чи дювержівське визначення, сучасне чи дювержівське/елгіанське визначення, синтетичне визначення напівпрезиденталізму, критика визначень напівпрезиденталізму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. До оцінювання класичних і посткласичних та формулювання оновленого і синтетичного визначень напівпрезиденталізму // Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія. 2016. № 3. С. 30–46. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_sp_definition.pdf
3. Литвин В. Інструментарій і підходи до дефініювання, концептуалізації та теоретико-методологічної критики напівпрезидентської системи правління // Сучасні методи та інструменти політичної науки: колективна монографія (за результатами серії теоретичних і практичних воркшопів у рамках проекту "Удосконалення методів та інструментів політології в Україні: вплив університетів країн Вишеградської четвірки" від 13–15 вересня 2019 року) / за наук. ред. Віталія Литвина. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 234–281. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/63506774.pdf>
4. Литвин В. Напівпрезиденталізм у країнах Центрально-Східної Європи: регіонально детерміновані особливості теоретизації та вибору // Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія. 2017. № 3. С. 92–107. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/903>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Подвійна виконавча влада: теорія та практика європейського півпрезиденталізму // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2009. № 3. С. 25–33. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/podv.vykon_vl_semi-presid.th_.pdf

2. Литвин В. Регіональні особливості теоретизації і вибору напівпрезидентської системи державного правління в країнах Центрально-Східної Європи // Актуальні проблеми політичної науки. 2018. Вип. 5. С. 127–145. URL: <http://surl.li/fcxh>
3. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.
4. Elgie R. Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations // Political Studies Review. 2004. Vol. 2. No. 3. P. 314–330.
5. Pasquino G. Nomination: Semi-presidentialism: A Political Model at Work // European Journal of Political Research. 1997. Vol. 31. No.1. P. 128–146.
6. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 4. Атрибути й ознаки напівпрезиденталізму на прикладі країн Європи: перелік, категоризація та систематизація

План заняття:

1. Сутність і кластеризація атрибутів напівпрезиденталізму. Інституційно-процесуальні та політично-поведінкові атрибути напівпрезиденталізму.
2. Дефінітивні та додаткові атрибути напівпрезиденталізму: теоретичний розріз.
3. Атрибути напівпрезиденталізму та їхні кейси і вияви на прикладі країн Європи.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, атрибути напівпрезиденталізму, інституційно-процесуальні та політично-поведінкові атрибути напівпрезиденталізму, дефінітивні і додаткові атрибути напівпрезиденталізму, країни Європи.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Особливості та наслідки поділу і дуалізму виконавчої влади в рамках різних видів напівпрезиденталізму // Український часопис конституційного права. 2018. № 4. С. 94–112. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2018/osoblyvosti-naslidky-podilu-dualizmu-vykonavchoi-vlady-ramkakh-riznykh-vydiv/>
3. Мовчан У. Дуалізм виконавчої влади: проблема розподілу повноважень у напівпрезидентських системах // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Серія: Питання політології. 2011. № 984. С. 102–108. URL: <http://surl.li/edyzw>
4. Lytvyn V. Categorization and systematization of institutionally-procedural and politically-behavioral attributes and features of semi-presidentialism: theoretical and methodological cut // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2018. Nr. 10. S. 158–179. URL: <http://surl.li/fcxl>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Bahro H. Virtues and vices of semi-presidential government // Journal of Social Sciences and Philosophy. 1999. Vol. 11. No. 1. P. 1-37. URL: https://www.rchss.sinica.edu.tw/app/ebook/journal/11-01-1999/11_1_1.pdf
2. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.

3. Lytvyn V., Romanyuk A., Osadchuk I. Attributes, logics, and reasons for the choice of semi-presidentialism: A verification and systematisation on the example of European countries // *Studia Politica: Romanian Political Science Review*. 2020. Vol. XX. No. 4. P. 469–498. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/SP_20.4.pdf
4. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 5. Походження та повноваження президентів і урядів й особливості дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму в країнах Європи

План заняття:

1. Походження і способи виборів президентів в умовах європейського напівпрезиденталізму.
2. Повноваження та ролі президентів і прем'єр-міністрів у напівпрезидентських країнах Європи.
3. Сутність, особливості та варіанти дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, походження президента і прем'єр-міністра, вибори президента, формування та відставка уряду, дуалізм виконавчої влади, повноваження та сила президента й прем'єр-міністра, легітимність влади.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Конструкції більшості та меншості у сучасних системах всенародних президентських виборів: порівняльний аналіз // *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2015. № 2 (39). С. 19–35. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_MajMin.pdf
3. Литвин В. Особливості та наслідки поділу і дуалізму виконавчої влади в рамках різних видів напівпрезиденталізму // *Український часопис конституційного права*. 2018. № 4. С. 94–112. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2018/osoblyvosti-naslidky-podilu-dualizmu-vykonavchoi-vlady-ramkakh-riznykh-vydiv/>
4. Литвин В. Природа, спосіб обрання і легітимність інституту президента як атрибути напівпрезиденталізму: порівняння та узагальнення на прикладі країн Європи // *Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія*. 2017. № 2 (36). С. 30–46. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/882>
5. Литвин В., Романюк А. Конструкції більшості та меншості у сучасних системах всенародних президентських виборів: порівняльний аналіз // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Серія "Питання політології"*. 2015. Вип. 28. С. 5–21. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/5423>
6. Мовчан У. Дуалізм виконавчої влади: проблема розподілу повноважень у напівпрезидентських системах // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Серія: Питання політології*. 2011. № 984. С. 102–108. URL: <http://surl.li/edyzw>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Бевза Б., Пилипів І., Литвин В. Методика оцінювання та порівняння сили президентів із позиції сфер повноважень: теоретизація й апробація на прикладі країн Африки // *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. 2020. Вип. 42. С. 121–135. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/President_Power.pdf

2. Bucur C. Cabinet ministers under competing pressures: Presidents, prime ministers, and political parties in semi-presidential systems // Comparative European Politics. 2017. Vol. 15. No. 2. P. 180–203. URL: <http://cristinabucur.eu/files/cep2017proofs.pdf>
3. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.
4. Lytvyn V. The Framework, Way of Election, Legitimacy and Powers of Presidents as Institutional, Procedural, Political and Behavioural Attributes of the European Semi-Presidentialism // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2019. Nr. 12. S. 29–61. URL: <http://surl.li/fcxo>
5. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 6. Параметри й опції формування, функціонування і відповідальності урядів в умовах європейського напівпрезиденталізму

План заняття:

1. Особливості формування, функціонування та повноважень урядів і прем'єр-міністрів в умовах європейського напівпрезиденталізму. Вотуми інвеститури та довіри урядам.
2. Опціонал та рамки індивідуальної і колективної відповідальності урядів та прем'єр-міністрів в умовах європейського напівпрезиденталізму. Вотуми недовіри урядам.
3. Парламенти та/чи президенти як "принципали" формування і відставок урядів в європейських країнах з напівпрезидентською системою правління.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, формування уряду, функціонування уряду, відповідальність уряду, відставка уряду, дуалізм виконавчої влади, парламентський вотум, вотум інвеститури, вотум довіри, вотум недовіри, позитивний парламентаризм, негативний парламентаризм.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Панчак-Бялоблоцька Н. Інституційно-політичні та конституційно-правові типи європейських парламентських демократій: наголос на системах позитивного та негативного парламентаризму // Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2016. Вип. 4. С. 47–57. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/830>
3. Сорока С. Вотум довіри парламенту в процесі формування уряду: досвід країн ЄС та Україна // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Державне управління. 2010. Вип. 135. Том 147. С. 36–45. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/governmgmt/2010/147-135-7.pdf>
4. Lytvyn V. Cabinet responsibility as an institutional, procedural, political and behavioral attribute of semi-presidentialism in European countries // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2021. Nr. 15. S. 30–49. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Cab.RespSP.pdf>
5. Lytvyn V. Features and types of governmental cabinets as descriptors of semi-presidential system of government in European countries // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2020. Nr. 14. S. 37–52. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_Cabinets_SP.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Панчак-Бялоблоцька Н. Особливості урядів меншості європейських систем позитивного та негативного парламентаризму // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2015. Вип. 7. С. 250–264. URL: <http://surl.li/edzal>
2. Bucur C. Cabinet ministers under competing pressures: Presidents, prime ministers, and political parties in semi-presidential systems // Comparative European Politics. 2017. Vol. 15. No. 2. P. 180–203. URL: <http://cristinabucur.eu/files/cep2017proofs.pdf>
3. Cheibub J., Martin S., Rasch B. The Investiture Vote and the Formation of Minority Parliamentary Governments // Paper presented at the workshop on The Importance of Constitutions: Parliamentarism, Representation, and Voting Rights, Istanbul, Turkey, October 23–25, 2013. 25 p. URL: <http://www.sv.uio.no/isv/english/research/projects/evolution-parliamentarism/events/seminars/istanbul-cheibub-martin-rasch.pdf>
4. Duverger M. A New Political System Model. Semi-Presidential Government // European Journal of Political Research. 1980. Vol. 8. P. 165–187.
5. Louwse T. Unpacking "positive" and "negative" parliamentarism // Paper presented at the workshop "The Evolution of Parliamentarism and Its Political Consequences", Joint Sessions of Workshops of the European Consortium of Political Research, Salamanca, Spain, April 10–15, 2014. 18 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/261285530_Unpacking_'positive'_and_'negative'_parliamentarism
6. Russo F., Verzichelli L. The Adoption of Positive and Negative Parliamentarism: Systemic or Idiosyncratic Differences? // Paper presented at the ECPR Joint Sessions of Workshops. Salamanca, April 2014. 29 p. URL: <http://www.sv.uio.no/isv/english/research/projects/evolution-parliamentarism/events/seminars/ecpr-salamanca-russoverzichelli.pdf>
7. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 7. Гетерогенність і підходи, чинники й індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи

План заняття:

1. Особливості та значення гетерогенності напівпрезиденталізму. Напівпрезиденталізм як узагальнена та диверсифікована система правління.
2. Підходи до класифікації напівпрезидентської системи правління.
3. Чинники й індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
4. Взаємозалежність й аналітична взаємодоповнюваність різних типологізаційних ліній окреслення напівпрезиденталізму.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи напівпрезиденталізму, гетерогенність напівпрезиденталізму, підходи, індикатори і чинники типологізації напівпрезиденталізму, інституційно-процесуальна (формальна) класифікація, політично-поведінкова (фактична) класифікація, формально-фактична класифікація.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Гетерогенність і фактори та індикатори типологізації напівпрезидентської системи державного правління: теоретико-методологічний зріз // Наукові записки Інституту політичних

- і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2017. № 2 (88). С. 318–345. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/lytvyn_geterogennist.pdf
3. Литвин В. Напівпрезидентська система правління у контексті республіканської форми правління: типологізація, конституційно-правові і політичні виклики та перспективи реформування в Україні // *Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie*. 2014. Nr. 2. S. 156–181. URL: <http://surl.li/fcxp>
  4. Литвин В. Особливості та наслідки поділу і дуалізму виконавчої влади в рамках різних видів напівпрезиденталізму // *Український часопис конституційного права*. 2018. № 4. С. 94–112. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2018/osoblyvosti-naslidky-podilu-dualizmu-vykonavchoi-vlady-ramkakh-riznykh-vydiv/>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Наслідки й ефекти гетерогенного європейського напівпрезиденталізму // *Тези звітної наукової конференції філософського факультету за 2018 рік / Відп. за випуск Л. Рижак, Г. Шипунов*. Львів, 2019. С. 152–157. URL: <http://surl.li/fcxq>
2. Lytvyn V. Conditionality, factors and indicators of heterogeneity and typologization of semi-presidential system of government // *Studium Europy Srodkowej i Wschodniej*. 2020. Nr. 13. P. 31–55. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/CONDITIONALITY_Lytvyn.pdf
3. Lytvyn V. Theory and Typology, Challenges and Consequences of Semi-Presidentialism Within Republican Form of Government and Prospects for its Reformation in Ukraine // *The Annals of the University of Bucharest: Political Science Series*. 2016. Vol. 18. No. 1. P. 35–65. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/9832/bbcab6fa780401f8c854f6a2bd4764b10103.pdf?_ga=2.79801623.16257792.1599038840-2057947379.1598945668
4. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 8. Інституційно-процесуальна типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Президент-парламентаризм і прем'єр-президенталізм

План заняття:

1. Сутність й елементи формальної (інституційно-процесуальної) типологізації напівпрезидентської системи правління та її емпіричні вияви в країнах Європи.
2. Президентсько-парламентська напівпрезидентська система правління, її інституційно-процесуальна логіка й операціоналізація в країнах Європи.
3. Інституційно-процесуальна логіка, детермінація та операціоналізація прем'єр-президентської напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
4. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм: окремі системи правління чи окремі опції напівпрезиденталізму?

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, інституційно-процесуальна (формальна) класифікація напівпрезиденталізму, президент-парламентаризм, прем'єр-президенталізм, парламентсько-президентська республіка, формування уряду, відставка уряду, відповідальність уряду.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.

2. Литвин В. Особливості, логіка та параметри операціоналізації президентсько-парламентського напівпрезиденталізму в країнах Європи // Humanitarian Vision (Гуманітарні візії). 2017. № 3 (1). С. 37–44. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/nov/6652/litvin.pdf>
3. Lytvyn V. Institutional and procedural determination of premier-presidentialism as a type of semi-presidential system of government and its manifestations and operationalisations in European countries // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2021. Nr. 16. S. 69–91. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Inst.-Proced.SP_.pdf
4. Shugart M. Semi-presidential systems: Dual executive and mixed authority patterns // French Politics. 2005. Vol. 3. No. 3. P. 323–351. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Semi-Presidential-Systems%3A-Dual-Executive-And-Mixed-Shugart/a32813e1b2679904f84a4e52fb2c5aef94f8c32a>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Elgie R. Premier-Presidentialism, President-Parliamentarism, and Democratic Performance: Indicative Case Studies // Elgie R. Semi-Presidentialism: Sub-Types and Democratic Performance. Oxford: Oxford University Press, 2011. P. 157–185.
2. Protsyk O. Intra-Executive Competition between President and Prime Minister: Patterns of Institutional Conflict and Cooperation under Semi-presidentialism // Political Studies. 2006. Vol. 54. No. 2. P. 219–244. URL: <http://www.policy.hu/protsyk/intexconflict.pdf>
3. Roper S. Are all semi-presidential regimes the same? A comparison of premier-presidential regimes // Comparative Politics. 2002. Vol. 34. No. 3. P. 253–272.
4. Shugart M. Comparative Executive-Legislative Relations // The Oxford Handbook of Political Institutions / R. A. W. Rhodes, Sarah Binder, Bert Rockman. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 344–365. URL: https://calgara.github.io/Pol1_Fall2017/Shugart%202016.pdf
5. Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 316 p.
6. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 9. Політично-поведінкова типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Системи уніфікованого та розділеного правління. Когабітація і фази напівпрезиденталізму

План заняття:

1. Етапи становлення, логіка, конструкції і варіанти фактичної (політично-поведінкової) типологізації напівпрезидентської системи правління на прикладі країн Європи.
2. Партійно-виборча детермінація напівпрезиденталізму.
3. Патерни і різновиди напівпрезидентських систем уніфікованої більшості та меншості.
4. Логіка та різновиди напівпрезидентських систем розділеної більшості та меншості.
5. Феномен, сутність, типи та наслідки когабітації у напівпрезидентських країнах Європи.
6. Фазовість зміни політично-поведінкових атрибутів напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, політично-поведінкова (фактична) класифікація напівпрезиденталізму, партії, вибори, партійна афіліація, системи уніфікованої більшості і уніфікованої меншості, системи розділеної більшості і розділеної меншості, когабітація, фази напівпрезиденталізму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. До концептуально-теоретичного уточнення сутності когабітації та її емпіричної інституційно-партійної детермінації: аналіз на прикладі Франції // Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб. ст. і тез за результатами наук. конф. "Політичні партії і вибори: українські та світові практики" (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 21 жовтня 2017 року / відп. за випуск Анатолій Романюк, Віталій Литвин. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Вип. 2. С. 241–247. URL: <http://surl.li/fcxs>
3. Литвин В. До структуризації та оновлення типології напівпрезиденталізму на підставі особливостей дуалізму, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції легіслатур // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2019. Вип. 40. С. 26–33. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/63506814.pdf>
4. Литвин В. Партійно-виборча детермінація напівпрезидентської системи державного правління // Політичні партії і вибори: українські та світові практики: збірник статей і тез за результатами наукової конференції "Політичні партії і вибори: українські та світові практики" (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 8 жовтня 2016 року / За заг. редакцією А. Романюка. Львів: Простір-М, 2017. С. 278–286. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_SP_Part_Electoral.pdf
5. Литвин В. Система уніфікованої меншості як варіативний різновид напівпрезиденталізму: перевірка доцільності виокремлення та концептуалізації // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск Л. Рижак, О. Квас. Дрогобич: ТзОВ "Трек-ЛТД", 2017. С. 117–122. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_Unified_Minority.pdf
6. Литвин В. Теорія та практика когабітації в напівпрезидентських системах Європи // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2011. №. 4. С. 140–149. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/cohabit.pdf>
7. Литвин В. Типи когабітації: порівняльний аналіз на практиці європейського напівпрезиденталізму // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск Л. Рижак, О. Квас. Дрогобич: ТзОВ "Трек-ЛТД", 2018. Випуск 15. С. 90–95. URL: <http://surl.li/fcxu>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Jung-Hsiang T. Sub-types of Semi-presidentialism and Political Deadlock // French Politics. 2008. Vol. 6. P. 63–84.
2. Lytvyn V. The Evolution, Logics, Variations and Improving of the Actual (Political and Behavioural) Typology of Semi-Presidentialism: Theorisation and Manifestations on the Example of European Countries // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2019. Nr. 11. S. 90–118. URL: <http://surl.li/fcxv>
3. Lytvyn V., Romanyuk A. Types and effects of European semi-presidentialism: based on the features of dualism, party affiliation and responsibility of the executive and the composition of legislatures // The Annals of the University of Bucharest: Political Science Series. 2021. Vol. XXIII. No. 1. P. 87–116. URL: <https://www.analefspub.eu/browse/issues/2021-1/doi10-54885jwzpw6920>
4. Shugart M. Semi-presidential systems: Dual executive and mixed authority patterns // French Politics. 2005. Vol. 3. No. 3. P. 323–351. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Semi-Presidential-Systems%3A-Dual-Executive-And-Mixed-Shugart/a32813e1b2679904f84a4e52fb2c5aef94f8c32a>
5. Skach C. The newest separation of powers: semi-presidentialism // International Journal of Constitutional Law. 2007. Vol. 5. No. 1. P. 93–121. URL: <http://surl.li/fczp>
6. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 10. Формально-фактична типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Логіка й еволюція становлення і розвитку

План заняття:

1. Логіка, конструкції і варіанти формально-фактичної типологізації напівпрезидентської системи правління на підставі урахування уповноваженості президентів та інших політичних інститутів.
2. Формальні та фактичні параметри сили президентів, прем'єр-міністрів/урядів і парламентів у рамках європейського напівпрезиденталізму.
3. Стабільність чи динамічність формально-фактичної логіки типологізації напівпрезиденталізму?

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, формально-фактична класифікація напівпрезиденталізму, сила президента, сила прем'єр-міністра, формальні і фактичні параметри сили президентів, прем'єр-міністрів/урядів та парламентів.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Забавська Х. Квантифікаційні методики дослідження системи стримувань і противаг (оглядова стаття) // Гуманітарні візії. 2019. Вип. 5(1). С. 36–42. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-5-chyslo-1-2019/kvantyfikaciyni-metodyky-doslidzhennya-systemy-strymuvan-i>
2. Забавська Х. Політологічний аналіз основних елементів системи стримувань і противаг (оглядова стаття) // Гуманітарні візії. 2018. Вип. 4(2). С. 7–13. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-4-chyslo-2-2018/politologichnyu-analiz-osnovnyh-elementiv-systemy-strymuvan-i>
3. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
4. Литвин В. Напівпрезидентська система правління у контексті республіканської форми правління: типологізація, конституційно-правові і політичні виклики та перспективи реформування в Україні // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2014. Nr. 2. S. 156–181. URL: <http://surl.li/fcxp>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Krouwel A. Measuring Presidentialism of Central and East European Countries // Amsterdam: Vrije Universiteit. 2003. No. 02. 25 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/15452401.pdf>
2. Krouwel A. Measuring Presidentialism and Parliamentarism: An Application to Central and East European Countries / Andre Krouwel // Acta Politica. 2003. Vol. 38. P. 333–364.
3. Lytvyn V. Theory and Typology, Challenges and Consequences of Semi-Presidentialism Within Republican Form of Government and Prospects for its Reformation in Ukraine // The Annals of the University of Bucharest: Political Science Series. 2016. Vol. 18. No. 1. P. 35–65. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/9832/bbcab6fa780401f8c854f6a2bd4764b10103.pdf?_ga=2.79801623.16257792.1599038840-2057947379.1598945668
4. Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 316 p.
5. Siaroff A. Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction // European Journal of Political Research. 2003. Vol. 42. P. 287–312.
6. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 11. Атрибути напівпрезидентської системи правління з посадою сильного президента та суперпрезидента в країнах Європи

План заняття:

1. Сутність президенціалізованого напівпрезиденталізму з посадою сильного і/чи суперсильного президента.
2. Формальні та фактичні чинники президенціалізації напівпрезидентської системи правління.
3. Історичні та чинні кейси президенціалізованого напівпрезиденталізму.
4. Особливості напівпрезиденталізму в Азербайджані та Білорусі та росії.
5. Атиповість напівпрезиденталізму у пострадянських та інших країнах.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, формально-фактична класифікація напівпрезиденталізму, сильний президент, дуже сильний президент, суперпрезидент, слабкий прем'єр-міністр, президенціалізований напівпрезиденталізм, президенціалізація, атиповість напівпрезиденталізму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Республіканізм із посадою суперпрезидента: до з'ясування суті суперпрезиденталізму та диференціації президентських і напівпрезидентських систем правління з суперпрезидентами // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2014. Nr. 1. S. 159–188. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/superpresident.pdf>
3. Литвин В. Супернапівпрезиденталізм і суперпрезиденталізм: до теоретико-методологічної різниці президентсько-парламентських напівпрезидентських і президентських республік з сильними президентами // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск проф. В. Мельник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. Вип. 11. С. 147–152. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_Superpresident.pdf
4. Литвин В., Осадчук І. Атиповість напівпрезидентських систем державного правління у пострадянських країнах: контекст вотумів недовіри урядам // Politicus. 2018. Вип. 3. С. 49–57. URL: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/7439>
5. Осадчук І. Партийна система в контексті функціонування атипової напівпрезидентської системи правління в Азербайджанській Республіці (1995–2019) // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 3 (43). С. 186–191. URL: <http://surl.li/edzdl>
6. Осадчук І. Урядові кабінети в контексті функціонування атипових напівпрезидентських систем правління в Білорусі (1996–2018) та Казахстані (1995–2018) // Політичне життя. 2019. № 1. С. 24–30. URL: <http://surl.li/edzdo>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Осадчук І. Атипова напівпрезидентська система правління та політичний режим в Республіці Казахстан (1995–2018) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Історія. Філософія. Політологія". 2019. № 17. С. 72–75. URL: <http://surl.li/edzde>
2. Осадчук І. Президенціалізація/прем'єризація системи інститутів виконавчої влади в росії // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Т. 20. Вип. 22 (3). С. 294–299. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/131>

3. Осадчук І. Система правління в Ісламській Республіці Іран (1979–1989): типова чи атипова? // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Історія. Філософія. Політологія». 2020. № 19. С. 107–110. URL: <http://surl.li/edzcn>
4. Осадчук І. Система правління в Ісламській Республіці Іран (1989–2019): типова чи атипова? // Регіональні студії. 2020. № 20. С. 56–64. Доступ: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Osachuk_Atypical_Iran_1989-2019.pdf
5. Lytvyn V. Republicanism with the position of superpresident: differentiation of presidential and semi-presidential systems of government with superpresidents / Vitaliy Lytvyn // Studia Politica: Romanian Political Science Review. 2015. Vol. XV. No. 2. P. 289–318. URL: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/44830?locale-attribute=en>
6. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 12. Патерни напівпрезидентської системи правління з інститутом слабого та номінального президента в країнах Європи

План заняття:

1. Сутність парламентаризованого або прем'єризovanого напівпрезиденталізму з посадою слабого і/чи номінального президента.
2. Формальні та фактичні чинники парламентаризації і/чи прем'єризації напівпрезидентської системи правління.
3. Історичні та чинні кейси парламентаризованого або прем'єризovanого напівпрезиденталізму.
4. Особливості напівпрезиденталізму в Болгарії, Ірландії, Словаччині, Словенії та Чехії.
5. Специфіка і винятковість парламентаризованого напівпрезиденталізму в Австрії та Ісландії.
6. Параметри та наслідки парламентаризації напівпрезиденталізму в Фінляндії.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, формально-фактична класифікація напівпрезиденталізму, слабкий президент, дуже слабкий президент, номінальний президент, сильний прем'єр-міністр, парламентаризований напівпрезиденталізм, прем'єризований напівпрезиденталізм, парламентаризація, прем'єризація.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. До проблеми розрізнення напівпрезиденталізму та парламентаризму: напівпрезидентські системи з номінальними президентами у Центральній Європі (на прикладі Болгарії, Словаччини, Словенії та Чехії) // Rozwój polityczny i społeczny państw Europy Środkowej i Wschodniej / Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Białoblockiego i Anatoliya Romanuka. Kutno, 2013. S. 149–171. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/spparl.pdf>
3. Литвин В. Інституційна специфічність президент-парламентських систем правління з номінальними президентами: європейський досвід // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск Л. Рижак, В. Литвин. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2016. Вип. 13. С. 133–137. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn_Pr-Parl_with_Nominal_Presidents.pdf
4. Литвин В. Напівпрезидентські системи з номінальними президентами у країнах Європи // Тези звітної наукової конференції філософського факультету. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Вип. 10. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/spnominal.pdf>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Осадчук І. Атипова напівпрезидентська система правління у Фінляндії у ХХ ст. // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск Л. Рижак, Н. Жигайло. Львів, 2021. Вип. 18. С. 143–145.
2. Осадчук І. Атипові парламентські системи правління (на прикладі країн Африки, Південної Америки й Океанії) // Регіональні студії. 2019. № 17. С. 42–45. URL: <http://surl.li/edzcy>
3. Lytvyn V. Isolation and taxonomy of semi-presidentialism with nominal presidents in Central and Eastern European countries of the EU: as exemplified by Bulgaria, Slovakia, Slovenia and the Czech Republic // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2017. Nr. 7. P. 18–42. URL: <http://surl.li/fcya>
4. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 13. Феномен, природа та різновиди збалансованої напівпрезидентської системи правління в країнах Європи

План заняття:

1. Сутність, різновиди, проблеми та перспективи збалансованого напівпрезиденталізму.
2. Дуалізм виконавчої влади як проблемне поле збалансованого напівпрезиденталізму.
3. Унікальність французького кейсу збалансованого напівпрезиденталізму.
4. Збалансований напівпрезиденталізму у Португалії.
5. Веймарська республіка як історичний випадок збалансованого напівпрезиденталізму.
6. Інституційна та політична специфіка збалансованого напівпрезиденталізму на прикладі країн Центрально-Східної Європи: Литва, Польща та Румунія.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, формально-фактична класифікація напівпрезиденталізму, помірно сильний президент і прем'єр-міністр, збалансований напівпрезиденталізм, дуалізм виконавчої влади, горизонтальний і вертикальний дуалізм влади.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. До концептуально-теоретичного уточнення сутності когабітації та її емпіричної інституційно-партійної детермінації: аналіз на прикладі Франції // Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб. ст. і тез за результатами наук. конф. "Політичні партії і вибори: українські та світові практики" (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 21 жовтня 2017 року / відп. за випуск Анатолій Романюк, Віталій Литвин. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Вип. 2. С. 241–247. URL: <http://surl.li/fcxs>
3. Литвин В. Збалансований напівпрезиденталізм: теоретичні особливості, інституційні ризики та позитиви й перспективи реформування в Україні // Нова парадигма. К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова. 2014. № 125. С. 145–163. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/balanced.sp_.pdf
4. Литвин В. Напівпрезиденталізм у Польщі й Україні: концептуалізація, становлення, атрибути та різновиди // Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія. 2017. № 5. С. 85–98. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/58359872.pdf>

5. Литвин В. Особливості та наслідки поділу і дуалізму виконавчої влади в рамках різних видів напівпрезиденталізму // Український часопис конституційного права. 2018. № 4. С. 94–112. URL: <https://www.constjournal.com/pub/4-2018/osoblyvosti-naslidky-podilu-dualizmu-vykonavchoi-vlady-ramkakh-riznykh-vydiv/>
6. Литвин В. Теоретичні особливості, інституційні ризики та позитиви збалансованого напівпрезиденталізму й перспективи його реформування в Україні // Studia Politologica Ucraino-Polona ("Українсько-польські політологічні студії"). 2015. № 5. С. 45–54. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/166402-366047-1-PB.pdf>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Збалансований напівпрезиденталізм: особливості, ризики та позитиви // Тези звітної наукової конференції філософського факультету за 2014 рік / Відп. за випуск Л. Рижак. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2015. Вип. 12. С. 170–175. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/bal.sp_th_.pdf
2. Lytvyn V. Theoretical Framework of Balanced Semi-Presidentialism, its Institutional Risks/Positives and Prospects for Reformation in Ukraine // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej. 2015. Nr. 4. S. 258–273. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/balanced.sp_enu.pdf
3. Shugart M. Semi-presidential systems: Dual executive and mixed authority patterns // French Politics. 2005. Vol. 3. No. 3. P. 323–351. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Semi-Presidential-Systems%3A-Dual-Executive-And-Mixed-Shugart/a32813e1b2679904f84a4e52fb2c5aef94f8c32a>
4. The semi-presidential one. URL: <http://www.semipresidentialism.com/>

Тема 14. Політичні та соціально-економічні наслідки і впливи напівпрезидентської системи правління в країнах Європи

План заняття:

1. Параметри стабільності напівпрезиденталізму та його різних опцій.
2. Кореляція напівпрезиденталізму, його варіантів і типів політичних режимів.
3. Ефективність міжінституційних відносин й урядування в рамках різних типів напівпрезиденталізму.
4. Конфлікти у системі дуалізму виконавчої влади та їхня інтенсивність в рамках різних типів та опцій напівпрезиденталізму.
5. Систематизація ефектів і наслідків гетерогенного європейського напівпрезиденталізму.
6. Ефекти, ризики та перспективи напівпрезиденталізму на тлі інших систем державного правління.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, наслідки та впливи напівпрезиденталізму, політичний режим, демократія, автократія, гібридний режим, політична стабільність, інституційна стабільність, конфлікт, міжінституційні конфлікти, конфлікти в системі дуалізму виконавчої влади.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Кореляція типів напівпрезиденталізму та типів політичного режиму: на прикладі країн Європи // Тези звітної наукової конференції філософського факультету за 2020 рік /

- Відп. за випуск Л. Рижак, Н. Жигайло. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. С. 133–137. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/SPRegimes-Corelations.pdf>
3. Литвин В. Наслідки й ефекти гетерогенного європейського напівпрезиденталізму // Тези звітної наукової конференції філософського факультету за 2018 рік / Відп. за випуск Л. Рижак, Г. Шипунов. Львів, 2019. С. 152–157. URL: <http://surl.li/fcxq>
  4. Литвин В. Особливості міжінституційних відносин у напівпрезидентських країнах Європи // Політичні дослідження. 2022. Вип. 2 (4). С. 42–62. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/3_Lytvyn.pdf
  5. Литвин В. Усереднені ефекти і наслідки різних типів європейського напівпрезиденталізму: очікувані та неочікувані вияви // Problemy Bezpieczeństwa w Procesach Politycznej i Społecznej Transformacji w Krajach Europy Środkowo-Wschodniej: Materiały z Międzynarodowej Polsko-Ukraińskiej Konferencji Naukowej / pod redakcją Zbigniewa Białoblockiego, Anatolija Romanyuka i Witalija Łytwyna. Kutno, Wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki Krajowej 2019. S. 108–117. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/63507051.pdf>
  6. Литвин В., Осадчук І. Демократична держава? Взаємозалежність систем правління та політичних режимів і її ефекти для України // Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 3. Антропологічні, суспільно-політичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника [А. С. Романюк, Г. В. Шипунов, А. Ф. Колодій та ін.]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 232–283. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/LytvynOsadchuk_Democratic_State.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
2. Cheibub J. A., Chernykh S. Are semi-presidential constitutions bad for democratic performance? // Constitutional Political Economy. 2009. Vol. 20. No. 3–4. P. 202–229. URL: <http://surl.li/edzea>
3. Cheibub J. A., Chernykh S. Constitutions and Democratic Performance in Semi-Presidential Democracies // Japanese Journal of Political Science. 2008. Vol. 9. No. 3. P. 269–303. URL: <https://politicacomparata.files.wordpress.com/2011/03/constitutions-and-democratic-performance-in-semipres-dem-cheibub.pdf>
4. Elgie R. Semi-presidentialism, Cohabitation and the Collapse of Electoral Democracies, 1990–2008 // Government and Opposition. 2010. Vol. 45. No. 1. P. 29–49.
5. Elgie R. The perils of semi-presidentialism. Are they exaggerated? // Democratization. 2008. Vol. 15. No. 1. P. 49–66. URL: https://www.researchgate.net/publication/29652328_The_Perils_of_Semi-Presidentialism_Are_They_Exaggerated
6. Elgie R. Varieties of Semi-Presidentialism and Their Impact on Nascent Democracies // Taiwan Journal of Democracy. 2007. Vol. 3. No. 2. P. 53–71. URL: <http://surl.li/edzec>
7. Elgie R., McMenamin I. Semi-presidentialism and Democratic Performance // Japanese Journal of Political Science. 2008. Vol. 9. No. 3. P. 323–340.
8. Kirschke L. Semipresidentialism and the Perils of Power-Sharing in Neopatrimonial States // Comparative Political Studies. 2007. Vol. 40. No. 11. P. 1372–1394.

Тема 15. Напівпрезиденталізм та його регіональні особливості, вияви й різновиди в Європі та поза межами Європи. Чинники атиповості напівпрезиденталізму

План заняття:

1. Регіональні відмінності дефініювання й операціоналізації напівпрезиденталізму.
2. Напівпрезиденталізм як найрелевантніша опція європейських систем правління. Кластери та причини вибору європейського напівпрезиденталізму.
3. Причини фіаско напівпрезиденталізму в країнах Латинської Америки.

4. Кейси та параметри напівпрезиденталізму в португаломовних країнах.
5. Чинники та вияви атиповості напівпрезидентської системи правління.

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, країни Європи, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, географія країн і регіонів з напівпрезидентською системою правління, атиповість напівпрезиденталізму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Напівпрезиденталізм у країнах Центрально-Східної Європи: регіонально детерміновані особливості теоретизації та вибору // Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія. 2017. № 3. С. 92–107. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/903>
3. Литвин В. Напівпрезидентські системи в країнах Центральної Європи: детермінанти дефініювання // Transformacje ustrojowe w Europie Srodkowej i Wschodniej / Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Bialoblockiego i Anatoliya Romanyuka. Kutno, 2012. S. 207–225. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/spce.pdf>
4. Литвин В. Республіканізм із посадою суперпрезидента: до з'ясування суті суперпрезиденталізму та диференціації президентських і напівпрезидентських систем правління з суперпрезидентами // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2014. Nr. 1. S. 159–188. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/superpresident.pdf>
5. Литвин В., Осадчук І. Атиповість напівпрезидентських систем державного правління у пострадянських країнах: контекст вотумів недовіри урядам // Politicus. 2018. Вип. 3. С. 49–57. URL: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/7439>
6. Осадчук І. Атипова напівпрезидентська система правління та політичний режим в Республіці Казахстан (1995–2018) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Історія. Філософія. Політологія". 2019. № 17. С. 72–75. URL: <http://surl.li/edzde>
7. Lytvyn V., Romanyuk A., Osadchuk I. Attributes, logics, and reasons for the choice of semi-presidentialism: A verification and systematisation on the example of European countries // Studia Politica: Romanian Political Science Review. 2020. Vol. XX. No. 4. P. 469–498. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/SP_20.4.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Регіональні особливості теоретизації і вибору напівпрезидентської системи державного правління в країнах Центрально-Східної Європи // Актуальні проблеми політичної науки. 2018. Вип. 5. С. 127–145. URL: <http://surl.li/fcxh>
2. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику "глава держави–парламент–уряд" та їхні наслідки для політичного процесу: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с.
3. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
4. Amorim Neto O., Costa Lobo M. Between Constitutional Diffusion and Local Politics: Semi-Presidentialism in Portuguese-Speaking Countries // Manuscript prepared for presentation at American Political Science Association's Annual Meeting 2010. Washington, DC. 40 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1644026

5. Amorim Neto O., Costa Lobo M. Semi-presidentialism in Lusophone countries: Diffusion and operation // Democratization. 2014. Vol. 21. No. 3. P. 434–457. URL: <http://surl.li/edzen>
6. Lytvyn V. Isolation and taxonomy of semi-presidentialism with nominal presidents in Central and Eastern European countries of the EU: as exemplified by Bulgaria, Slovakia, Slovenia and the Czech Republic // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2017. Nr. 7. P. 18–42. URL: <http://surl.li/fcya>
7. Lytvyn V. Republicanism with the position of superpresident: differentiation of presidential and semi-presidential systems of government with superpresidents / Vitaliy Lytvyn // Studia Politica: Romanian Political Science Review. 2015. Vol. XV. No. 2. P. 289–318. URL: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/44830?locale-attribute=en>
8. Lytvyn V., Osadchuk I. The Atypicality of Semi-Presidentialism in the Post-Soviet Countries: The Context of the Votes of No Confidence in Governments // Studia Politica: Romanian Political Science Review. 2019. Vol. 19. No. 1. P. 57–82. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/THE-ATYPICALITY_Lytvyn.-Osadchuk.pdf

Тема 16. Особливості, ризики й перспективи становлення та функціонування і варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні

План заняття:

1. Історія, причини вибору й операціоналізації напівпрезиденталізму в Україні.
2. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм в Україні.
3. Специфіка президенціалізованого та збалансованого напівпрезиденталізму в Україні.
4. Ризики та перспективи розвитку української напівпрезидентської системи правління.
5. Напівпрезиденталізм в Україні: вимушений чи неминучий?

Основні поняття: держава, система правління, напівпрезиденталізм, напівпрезидентська система правління, міжінституційні відносини, глава держави, президент, парламент, уряд, прем'єр-міністр, Україна, типи та гетерогенність напівпрезиденталізму, президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм, президенціалізований і збалансований напівпрезиденталізм, ризики та перспективи розвитку українського напівпрезиденталізму.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Інституційно-процесуальні та політично-поведінкові варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2018. Вип. 2 (94). С. 201–221. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/lytvyn_instytutsiino.pdf
3. Литвин В. Напівпрезиденталізм у Польщі й Україні: концептуалізація, становлення, атрибути та різновиди // Вісник Дніпропетровського університету: Філософія, соціологія, політологія. 2017. № 5. С. 85–98. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/58359872.pdf>
4. Литвин В. Напівпрезидентська система правління: конституційно-правові виклики та перспективи для України на фоні світового інституційного досвіду // Всеукраїнська науково-практична конференція "Конституція України: політико-правові виклики і перспективи". 26 червня 2014 р. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. С. 38–63. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/spukr-1.pdf>
5. Литвин В. Напівпрезидентська система правління у контексті республіканської форми правління: типологізація, конституційно-правові і політичні виклики та перспективи

- реформування в Україні // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2014. Nr. 2. S. 156–181. URL: <http://surl.li/fcxp>
6. Литвин В. Теоретичні особливості, інституційні ризики та позитиви збалансованого напівпрезиденталізму й перспективи його реформування в Україні // Studia Politologica Ucraino-Polona ("Українсько-польські політологічні студії"). 2015. № 5. С. 45–54. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/166402-366047-1-PB.pdf>
  7. Литвин В., Осадчук І. Демократична держава? Взаємозалежність систем правління та політичних режимів і її ефекти для України // Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 3. Антропологічні, суспільно-політичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника [А. С. Романюк, Г. В. Шипунов, А. Ф. Колодій та ін.]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 232–283. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/LytwynOsadchuk_Democratic_State.pdf

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Еволюція інституту президентства у досучасній політичній історії України: повноваження, роль і місце у системі державного правління // Суспільно-політичні процеси. Науково-популярне видання Громадської організації "Академія політичних наук". 2016. Вип. 4. С. 161–180. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/ukr.presid_ua.pdf
2. Литвин В. Етапи розвитку та різновиди напівпрезиденталізму в Україні (1991–2015 рр.) // Specyfika Procesu Politycznego w Krajach Europy Srodkowo-Wschodniej: Czynniki Konceptyjne i Instytucjonalne: Polsko-Ukrajnska Konferencja Naukowa / Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Bialoblockiego i Anatoliya Romanyuka. Kutno, 2015. S. 119–124. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/sp.stages.ukraine.pdf>
3. Литвин В. Збалансований напівпрезиденталізм: теоретичні особливості, інституційні ризики та позитиви й перспективи реформування в Україні // Нова парадигма. К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова. 2014. № 125. С. 145–163. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/balanced.sp_.pdf
4. Łytwyn W. Ewolucja instytucji prezydentury w politycznej historii Ukrainy: ustanowienie prezydentury, kompetencje, rola i miejsce prezydenta w systemie rządów // Politeja: Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. 2015. Nr. 2 (34/1): Studia Ukraińskie. S. 25–62. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Ewolucja-instytucji-prezydentury-w-politycznej-rola-Witalij/7538e7de9a31b2a0bcad785a0699dfbc49f298db>
5. Lytwyn V. Theoretical Framework of Balanced Semi-Presidentialism, its Institutional Risks/Positives and Prospects for Reformation in Ukraine // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej. 2015. Nr. 4. S. 258–273. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/balanced.sp_enu.pdf
6. Lytwyn V. Theory and Typology, Challenges and Consequences of Semi-Presidentialism Within Republican Form of Government and Prospects for its Reformation in Ukraine // The Annals of the University of Bucharest: Political Science Series. 2016. Vol. 18. No. 1. P. 35–65. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/9832/bbcab6fa780401f8c854f6a2bd4764b10103.pdf?_ga=2.79801623.16257792.1599038840-2057947379.1598945668
7. Lytwyn V. The Stages of Installation and Institutional, Procedural, Political and Behavioral Attributes of Semi-Presidentialism in Poland and Ukraine: Comparative Analysis // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. 2017. Nr. 8. S. 15–30. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/SP_POLUKR.pdf

6. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Форми та системи правління. Підходи до класифікації систем правління. Запит на напівпрезиденталізм (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
2	Тема 2. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм". Класичні і сучасні дослідження напівпрезиденталізму й інших систем правління (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
3	Тема 3. Підходи до визначення, концептуалізації та теоретико-методологічної критики напівпрезидентської системи правління (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
4	Тема 4. Атрибути й ознаки напівпрезиденталізму на прикладі країн Європи: перелік, категоризація та систематизація (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
5	Тема 5. Походження та повноваження президентів і урядів й особливості дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
6	Тема 6. Параметри й опції формування, функціонування і відповідальності урядів в умовах європейського напівпрезиденталізму (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
7	Тема 7. Гетерогенність і підходи, чинники й індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
8	Тема 8. Інституційно-процесуальна типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Президент-парламентаризм і прем'єр-президенталізм (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
9	Тема 9. Політично-поведінкова типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Системи уніфікованого та розділеного правління. Когабітація і фази напівпрезиденталізму (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
10	Тема 10. Формально-фактична типологізація напівпрезидентської системи правління в країнах Європи. Логіка й еволюція становлення і розвитку (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
11	Тема 11. Атрибути напівпрезидентської системи правління з посадою сильного президента та суперпрезидента в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
12	Тема 12. Патерни напівпрезидентської системи правління з інститутом слабкого та номінального президента в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
13	Тема 13. Феномен, природа та різновиди збалансованої напівпрезидентської системи правління в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
14	Тема 14. Політичні та соціально-економічні наслідки і впливи напівпрезидентської системи правління в країнах Європи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
15	Тема 15. Напівпрезиденталізм та його регіональні особливості, вияви й різновиди в Європі та поза межами Європи. Чинники атиповості напівпрезиденталізму (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	2,5
16	Тема 16. Особливості, ризики й перспективи становлення та функціонування і варіанти розвитку та реформування напівпрезидентської системи правління в Україні (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)	3,5
Разом		41

7. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

З метою перевірки рівня розуміння студентами визначеного програмою курсу теоретичного матеріалу, визначення міри засвоєння, успішності оволодіння навчально-дослідницькими та прикладними навичками, уміння самостійного вивчення, а також розв'язання проблем курсу, вироблення навичок письмової та усної самопрезентації використовуємо поточну й проміжну форми контролю.

Поточний контроль успішності студентів

здійснюється за трьома напрямками:

- контроль за відвідуванням студентами лекційних занять (викладач періодично перевіряє успішність відвідування студентами лекцій);
- контроль за систематичністю та активністю роботи студента у процесі і під час семінарських та інших практичних заняттях;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання.

Оцінювання відбувається упродовж цілого семестру навчального року із метою контролю рівня засвоєння й творчого застосування знань у вигляді усного опитування, контрольних тематичних завдань, а також термінологічних диктантів, написання творчих та розрахункових робіт (реферату, доповіді, есе, розрахункового порівняльного аналізу) із проблем курсу. Передбачено проведення двох модульних контролів або аналогічних їм заходів.

Всі заплановані форми поточного контролю (окрім модульного контролю або аналогічного заходу) оцінюються за шкалою від 0 до 2,5 балів, де 2,5 – це найвища, а 0 – це найнижча оцінка. Всі отримані оцінки сумуються. Потім до отриманого числа додаються результати модульних контролів (чи аналогічних заходів), які оцінюються від 0 до 8 балів. Максимальна сума двох модульних контролів (чи аналогічних заходів) рівна 16 балам. Розрахунковий порівняльний аналіз, реферат та доповідь оцінюються в 2,5 бала, а есе – в 1,5 бала. Таким чином формується підсумкова поточна оцінка за семестр, котра не перевищує 50 балів.

Форма підсумкового контролю – залік у формі усного, тестового чи комбінованого опитування. При цьому студента допускають до підсумкового контролю за наступних умов:

відвідання більше половини семінарських занять (не відвідане із семінарських завдань без поважної причини призводить до втрати 1 бала та до обов'язкового відпрацювання); виконання модульних завдань з позитивною оцінкою (за сумою двох модульних контролів необхідно отримати не менше 8 балів); здобуття у підсумку роботи за семестр не менш 26 балів за результатами поточної і проміжної форм контролю разом.

Залік проводиться в усній, тестовій чи комбінованій формі і покриває навчальний матеріал семестру. При виведенні загальної оцінки студента викладач бере до уваги результати поточного та підсумкового контролю знань. При цьому, частка сумарної оцінки, яку студент може отримати за результатами поточної та проміжної форм контролю разом, становить 50 % (тобто не більше 50 балів), а частка підсумкової форми контролю (заліку) – 50 % (також не більше 50 балів) від загальної оцінки (яка становить 100 балів максимум).

8. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала якості підсумкової оцінки

Нац. шкала (екзамен)	Нац. шкала (залік)	Рейтингова шкала	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	зарах.	90-100	A	Відмінно (відмінні знання з предмету)
4 (добре)		81-89	B	Дуже добре (рівень знань з предмету вище середнього, однак допущено кілька незначних помилок)
		71-80	C	Добре (загалом добра робота, але є ряд помилок)
3 (задовільно)		61-70	D	Задовільно (задовільний рівень знань з предмету, однак є серйозні недоліки)
		51-60	E	Достатньо (знання з предмету відповідають мінімальним вимогам)
2 (незадовільно)	незарах.	26-50	FX	Незадовільно (для отримання позитивної оцінки необхідна додаткова робота з предмету (право перездачі екзамену/заліку зберігається за студентом))
		1-25	F	Незадовільно (потрібна велика додаткова робота з предмету (для перездачі екзамену/заліку студент повинен здати проміжні форми контролю))

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка закінчується заліком, становить за поточну успішність 50 балів; на заліку теж можна отримати 50 балів:

Поточний контроль та самостійна робота										Підсумковий контроль (залік)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					50	100
Теми 1–8					Теми 9–16						

1 ... 8, 9 ... 16 – теми семінарів у межах змістових модулів.

9. Питання, які виносяться на модульні контролі

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1:

1. Сутність і відмінність понять "форма" та "система державного правління".
2. Класичні і новітні підходи до класифікацій систем державного правління. Дихотомія, трихотомія і чотирихотомія в типологізації систем правління.
3. Президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм, напівпарламентаризм як основні типи систем державного правління та їхні структуризаційні особливості.
4. Конституційне та фактичне розуміння систем державного правління.
5. Президентська та парламентська демократії як уточнюючі аналітичні категорії форм і систем державного правління.
6. "Хвилі" дослідження форм і систем державного правління.
7. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм" у теорії і практиці.
8. Біхевіоральне й інституційне розуміння напівпрезиденталізму.
9. Історія напівпрезиденталізму як реальної системи державного правління на прикладі країн Європи.
10. Стан та "хвилі" класичних і сучасних досліджень напівпрезиденталізму.
11. Підходи до визначення напівпрезиденталізму та історія їхнього становлення.
12. Дювержівське і постдювержівське визначення напівпрезиденталізму та їхні переваги і недоліки.
13. Синтетичне визначення напівпрезидентської системи правління: позитиви та негативи.
14. Опції та сутність критики концепту і різних підходів до визначення напівпрезиденталізму.
15. Регіональні параметри дефініювання напівпрезиденталізму.
16. Сутність і кластеризація атрибутів напівпрезиденталізму. Інституційно-процесуальні та політично-поведінкові атрибути напівпрезиденталізму.
17. Дефінітивні та додаткові атрибути напівпрезиденталізму.
18. Атрибути напівпрезиденталізму та їхні кейси на прикладі країн Європи.
19. Походження, способи виборів, повноваження та ролі президентів в умовах європейського напівпрезиденталізму.
20. Особливості формування, повноваження та відповідальність урядів і прем'єр-міністрів в умовах європейського напівпрезиденталізму.
21. Сутність, особливості та варіанти дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму.
22. Особливості та значення гетерогенності напівпрезиденталізму.
23. Напівпрезиденталізм як узагальнена і диверсифікована система правління.
24. Підходи до класифікації напівпрезидентської системи правління.
25. Чинники та індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
26. Взаємозалежність й аналітична доповнюваність різних типологізаційних ліній окреслення напівпрезиденталізму.
27. Сутність і елементи формальної (інституційно-процесуальної) типологізації напівпрезидентської системи правління та її емпіричні вияви в країнах Європи.
28. Президентсько-парламентська напівпрезидентська система правління, її інституційно-процесуальна логіка й операціоналізація в країнах Європи.
29. Інституційно-процесуальна логіка, детермінація та операціоналізація прем'єр-президентської напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
30. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм: окремі системи правління чи окремі опції напівпрезиденталізму?

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2:

1. Етапи становлення, логіка, конструкції і варіанти фактичної (політично-поведінкової) типологізації напівпрезидентської системи правління на прикладі країн Європи.
2. Партійно-виборча детермінація напівпрезиденталізму.

3. Патерни і різновиди напівпрезидентських систем уніфікованої більшості та меншості.
4. Логіка та різновиди напівпрезидентських систем розділеної більшості та меншості.
5. Феномен, сутність, типи та наслідки когабітації у напівпрезидентських країнах Європи.
6. Фазовість зміни політично-поведінкових атрибутів напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
7. Логіка, конструкції та варіанти формально-фактичної типологізації напівпрезиденталізму на основі врахування уповноваженості президентів та інших політичних інститутів.
8. Формальні та фактичні параметри сили президентів, прем'єр-міністрів (урядів) і парламентів у рамках європейського напівпрезиденталізму.
9. Стабільність чи динамічність формально-фактичної логіки типологізації напівпрезиденталізму?
10. Сутність президенціалізованого напівпрезиденталізму з посадою сильного і/чи суперсильного президента.
11. Формальні та фактичні чинники президенціалізації напівпрезидентської системи правління.
12. Історичні та чинні кейси президенціалізованого напівпрезиденталізму.
13. Особливості напівпрезиденталізму в Азербайджані та Білорусі.
14. Атиповість напівпрезиденталізму у пострадянських та інших країнах.
15. Сутність парламентаризованого чи прем'єризovanого напівпрезиденталізму з посадою слабого і/чи номінального президента.
16. Формальні та фактичні чинники парламентаризації і/чи прем'єризації напівпрезидентської системи правління.
17. Історичні та чинні кейси парламентаризованого або прем'єризovanого напівпрезиденталізму.
18. Особливості напівпрезиденталізму в Болгарії, Ірландії, Словаччині, Словенії та Чехії.
19. Специфіка і винятковість парламентаризованого напівпрезиденталізму в Австрії та Ісландії.
20. Параметри і наслідки парламентаризації напівпрезиденталізму в Фінляндії.
21. Сутність, проблеми і перспективи збалансованого напівпрезиденталізму.
22. Дуалізм виконавчої влади як проблема збалансованого напівпрезиденталізму.
23. Унікальність французького кейсу збалансованого напівпрезиденталізму.
24. Збалансований напівпрезиденталізму у Португалії.
25. Веймарська республіка як історичний кейс напівпрезиденталізму.
26. Інституційна і політична специфіка збалансованого напівпрезиденталізму на прикладі країн Центрально-Східної Європи: Литва, Польща і Румунія.
27. Параметри стабільності напівпрезиденталізму та його різних опцій.
28. Кореляція напівпрезиденталізму, його варіантів і типів політичних режимів.
29. Ефективність міжінституційних відносин й урядування в рамках різних типів напівпрезиденталізму.
30. Конфлікти у системі дуалізму виконавчої влади та їхня інтенсивність в рамках різних типів та опцій напівпрезиденталізму.
31. Систематизація ефектів та наслідків гетерогенного європейського напівпрезиденталізму.
32. Ефекти, ризики та перспективи напівпрезиденталізму на тлі інших систем державного правління.
33. Історія, причини вибору й операціоналізації напівпрезиденталізму в Україні.
34. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм в Україні.
35. Специфіка президенціалізованого і збалансованого напівпрезиденталізму в Україні.
36. Ризики та перспективи розвитку української напівпрезидентської системи правління.
37. Напівпрезиденталізм в Україні: вимушений чи неминучий?
38. Регіональні відмінності сутності й операціоналізації напівпрезиденталізму.
39. Напівпрезиденталізм як найрелевантніша опція європейських систем правління. Кластери і причини вибору напівпрезиденталізму.
40. Причини фіаско напівпрезиденталізму в країнах Латинської Америки.
41. Кейси та параметри напівпрезиденталізму в португаломовних країнах.
42. Чинники та вияви атиповості напівпрезидентської системи правління.

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Сутність і відмінність понять "форма" та "система державного правління".
2. Класичні і новітні підходи до класифікацій систем державного правління. Дихотомія, трихотомія і чотирихотомія в типологізації систем правління.
3. Президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм, напівпарламентаризм як основні типи систем державного правління та їхні структуризаційні особливості.
4. Конституційне та фактичне розуміння систем державного правління.
5. Президентська та парламентська демократії як уточнюючі аналітичні категорії форм і систем державного правління.
6. "Хвилі" дослідження форм і систем державного правління.
7. Історія й еволюція терміна і концепту "напівпрезиденталізм" у теорії і практиці.
8. Біхевіоральне й інституційне розуміння напівпрезиденталізму.
9. Історія напівпрезиденталізму як реальної системи державного правління на прикладі країн Європи.
10. Стан та "хвилі" класичних і сучасних досліджень напівпрезиденталізму.
11. Підходи до визначення напівпрезиденталізму та історія їхнього становлення.
12. Дювержівське і постдювержівське визначення напівпрезиденталізму та їхні переваги і недоліки.
13. Синтетичне визначення напівпрезидентської системи правління: позитиви та негативи.
14. Опції та сутність критики концепту і різних підходів до визначення напівпрезиденталізму.
15. Регіональні параметри дефініювання напівпрезиденталізму.
16. Сутність і кластеризація атрибутів напівпрезиденталізму. Інституційно-процесуальні та політично-поведінкові атрибути напівпрезиденталізму.
17. Дефінітивні та додаткові атрибути напівпрезиденталізму.
18. Атрибути напівпрезиденталізму та їхні кейси на прикладі країн Європи.
19. Походження, способи виборів, повноваження та ролі президентів в умовах європейського напівпрезиденталізму.
20. Особливості формування, повноваження та відповідальність урядів і прем'єр-міністрів в умовах європейського напівпрезиденталізму.
21. Сутність, особливості та варіанти дуалізму виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму.
22. Особливості та значення гетерогенності напівпрезиденталізму.
23. Напівпрезиденталізм як узагальнена і диверсифікована система правління.
24. Підходи до класифікації напівпрезидентської системи правління.
25. Чинники та індикатори типологізації напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
26. Взаємозалежність й аналітична доповнюваність різних типологізаційних ліній окреслення напівпрезиденталізму.
27. Сутність і елементи формальної (інституційно-процесуальної) типологізації напівпрезидентської системи правління та її емпіричні вияви в країнах Європи.
28. Президентсько-парламентська напівпрезидентська система правління, її інституційно-процесуальна логіка й операціоналізація в країнах Європи.
29. Інституційно-процесуальна логіка, детермінація та операціоналізація прем'єр-президентської напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
30. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм: окремі системи правління чи окремі опції напівпрезиденталізму?
31. Етапи становлення, логіка, конструкції і варіанти фактичної (політично-поведінкової) типологізації напівпрезидентської системи правління на прикладі країн Європи.
32. Партійно-виборча детермінація напівпрезиденталізму.
33. Патерни і різновиди напівпрезидентських систем уніфікованої більшості та меншості.
34. Логіка та різновиди напівпрезидентських систем розділеної більшості та меншості.
35. Феномен, сутність, типи та наслідки когабітації у напівпрезидентських країнах Європи.

36. Фазовість зміни політично-поведінкових атрибутів напівпрезидентської системи правління в країнах Європи.
37. Логіка, конструкції та варіанти формально-фактичної типологізації напівпрезиденталізму на основі врахування уповноваженості президентів та інших політичних інститутів.
38. Формальні та фактичні параметри сили президентів, прем'єр-міністрів (урядів) і парламентів у рамках європейського напівпрезиденталізму.
39. Стабільність чи динамічність формально-фактичної логіки типологізації напівпрезиденталізму?
40. Сутність президенціалізованого напівпрезиденталізму з посадою сильного і/чи суперсильного президента.
41. Формальні та фактичні чинники президенціалізації напівпрезидентської системи правління.
42. Історичні та чинні кейси президенціалізованого напівпрезиденталізму.
43. Особливості напівпрезиденталізму в Азербайджані та Білорусі.
44. Атиповість напівпрезиденталізму у пострадянських та інших країнах.
45. Сутність парламентаризованого чи прем'єризovanого напівпрезиденталізму з посадою слабого і/чи номінального президента.
46. Формальні та фактичні чинники парламентаризації і/чи прем'єризації напівпрезидентської системи правління.
47. Історичні та чинні кейси парламентаризованого або прем'єризovanого напівпрезиденталізму.
48. Особливості напівпрезиденталізму в Болгарії, Ірландії, Словаччині, Словенії та Чехії.
49. Специфіка і винятковість парламентаризованого напівпрезиденталізму в Австрії та Ісландії.
50. Параметри і наслідки парламентаризації напівпрезиденталізму в Фінляндії.
51. Сутність, проблеми і перспективи збалансованого напівпрезиденталізму.
52. Дуалізм виконавчої влади як проблема збалансованого напівпрезиденталізму.
53. Унікальність французького кейсу збалансованого напівпрезиденталізму.
54. Збалансований напівпрезиденталізму у Португалії.
55. Веймарська республіка як історичний кейс напівпрезиденталізму.
56. Інституційна і політична специфіка збалансованого напівпрезиденталізму на прикладі країн Центрально-Східної Європи: Литва, Польща і Румунія.
57. Параметри стабільності напівпрезиденталізму та його різних опцій.
58. Кореляція напівпрезиденталізму, його варіантів і типів політичних режимів.
59. Ефективність міжінституційних відносин й урядування в рамках різних типів напівпрезиденталізму.
60. Конфлікти у системі дуалізму виконавчої влади та їхня інтенсивність в рамках різних типів та опцій напівпрезиденталізму.
61. Систематизація ефектів та наслідків гетерогенного європейського напівпрезиденталізму.
62. Ефекти, ризики та перспективи напівпрезиденталізму на тлі інших систем державного правління.
63. Історія, причини вибору й операціоналізації напівпрезиденталізму в Україні.
64. Президент-парламентаризм та прем'єр-президенталізм в Україні.
65. Специфіка президенціалізованого і збалансованого напівпрезиденталізму в Україні.
66. Ризики та перспективи розвитку української напівпрезидентської системи правління.
67. Напівпрезиденталізм в Україні: вимушений чи неминучий?
68. Регіональні відмінності сутності й операціоналізації напівпрезиденталізму.
69. Напівпрезиденталізм як найрелевантніша опція європейських систем правління. Кластери і причини вибору напівпрезиденталізму.
70. Причини фіаско напівпрезиденталізму в країнах Латинської Америки.
71. Кейси та параметри напівпрезиденталізму в португаломовних країнах.
72. Чинники та вияви атиповості напівпрезидентської системи правління.